

MUS-tellingen in Zuid-Kennemerland 2007-2010

Antje Ehrenburg

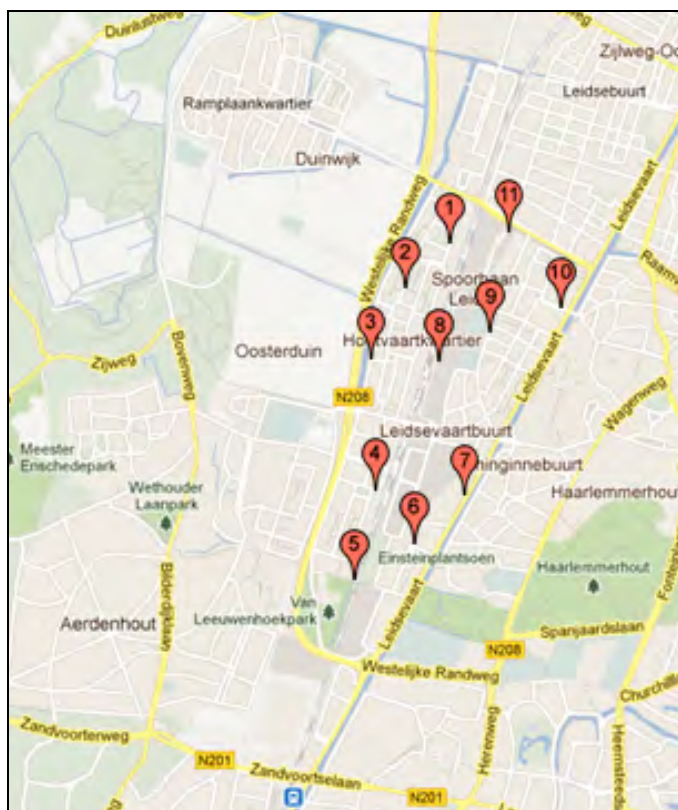
Sinds 2007 heeft SOVON een nieuwe landelijke stadsvogeltelling geïntroduceerd: het Meetnet Urbane Soorten, ofwel MUS. In dit artikel wordt ingegaan op de eerste telresultaten van onze regio: Zuid-Kennemerland en Haarlemmermeer.

Achtergrond en methode

Hoe het stadsvogels vergaat is niet goed bekend. Toch is het belangrijk te weten hoeveel er zijn en waar ze zitten. Sommige stadsvogels zijn inmiddels doorgedrongen tot de Rode Lijst en leefgebieden in steden worden voor vogels steeds belangrijker. Nu al bestaat 16% van Nederland uit stedelijk gebied, en dat zal alleen nog maar toenemen. SOVON en Vogelbescherming Nederland willen graag meer weten over de vogels in de stad om, waar nodig, maatregelen te kunnen nemen. Iedereen kan daarbij helpen door de vogels in zijn/haar buurt te tellen. Meedoen is eenvoudig en kost weinig tijd. Voorwaarde is dat je de stadsvogels en hun geluiden moet kennen, zo'n 35-75 soorten in totaal. Eén telling zal ongeveer anderhalf uur duren. Er worden drie tellingen in het voorjaar gedaan. Er is voor MUS een handleiding en een internetcursus beschikbaar.

MUS is geen eenmalige telling, maar een meetnet dat gebruik maakt van telpunten. Op elk telpunt tel je gedurende precies vijf minuten alle vogels die je daar ziet en/of hoort en die een binding hebben met het terrein. Overvliegende Kemphanen tellen dus niet mee, een jagende Sperwer wel. Verder: een zingende Merel telt net zo goed mee als een foeragerende Merel. Het onderscheiden van zogenaamde territorium-indicerende waarnemingen (zoals bij het BMP) is dus niet nodig. Binnen het MUS-project verzamelen we vogelgegevens uit alle bebouwingstypen, van kleine gehuchten tot grote steden, inclusief havens en industrieterreinen. Je kiest je eigen telgebied. Deze zijn gebaseerd op het Nederlandse postcodesysteem en variëren dus in grootte. Binnen een postcodegebied zijn door SOVON vooraf twaalf telpunten aangewezen waar je een telling doet. Als teller kies je zelf een toegankelijke plek zo dicht mogelijk bij zo'n aangewezen punt. Er zijn drie tellingen per seizoen. De eerste twee vallen in de ochtenduren (van zonsopgang tot maximaal twee uur daarna), ergens tussen 1 en 30 april, en tussen 15 mei en 15 juni. De derde telling valt tussen 15 juni en 15 juli en vindt plaats in de

avond om met name Gierzwaluwen en andere avondactieve soorten te registreren. De uiteindelijke teldatum kies je zelf, voorwaarde is alleen dat het in deze periodes valt.

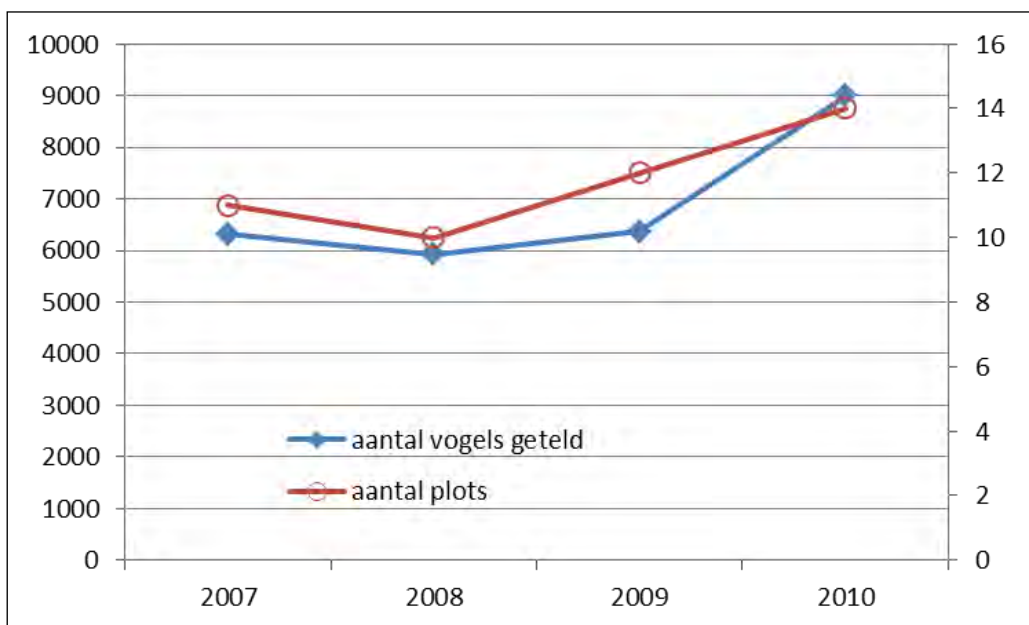

Figuur 1. Kaartje van een MUS-telplot in Haarlem Zuid-West postcodegebied 2014 met 11 telpunten

Telinspanning

Voor dit artikel heb ik gekeken naar de beschikbare MUS-data uit het werkgebied van de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland. In onze regio liggen in totaal 19 telplots: van IJmuiden tot Hillegom en van Overveen tot Badhoevedorp, de meeste in Haarlem. Er zijn op deze 19 plots over de jaren 2007 – 2010 133 tellingen uitgevoerd, dat is gemiddeld 7 tellingen per plot over vier jaar. Er zijn maar vier plots die alle jaren drie keer zijn geteld (12 tellingen/plot), de meeste plots zijn 2 of 3 jaar geteld. Sommige plots zijn dus weer verlaten, andere komen erbij. Het aantal getelde telplots schommelde in onze regio per jaar tussen de 10 en 14 (zie figuur 1). In heel Nederland zijn in 2010 551 telplots geteld. Met 14 getelde plots neemt onze regio dus slechts 2,5 % van alle getelde plots voor haar rekening. Naar rato van aantal inwoners in onze regio t.o.v. de ruim 16 miljoen Nederlanders doen we het niet slecht, ook dat bedraagt namelijk 2,5 %. Aangezien we echter op een relatief kleine oppervlakte wonen is de bevolkingsdichtheid in onze regio ruim drie maal zo

hoog als het Nederlandse gemiddelde (ZK: 1224, NL: 403 inwoners/km²) en vind ik dat de telinspanning in dit URBANE meetnet in onze regio wel wat omhoog mag. Verderop leest u hoe u mee kunt gaan doen vanaf 2012.

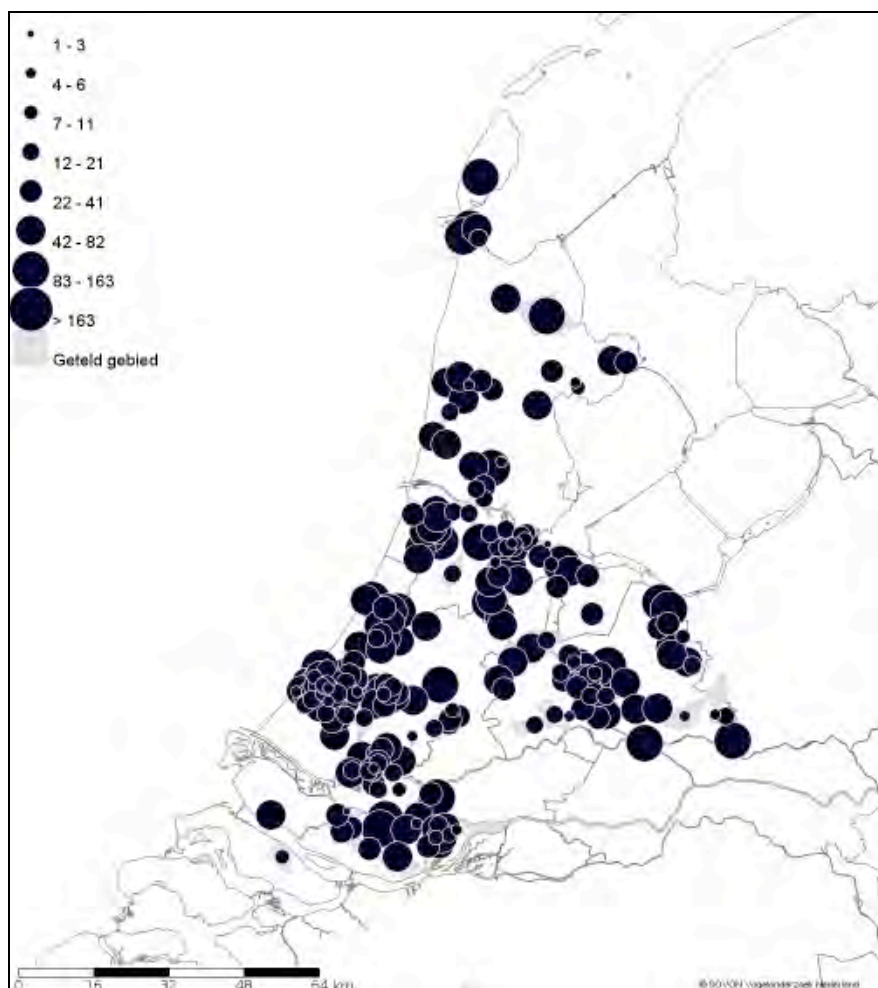
Figuur 2. Totaal aantal getelde vogels (alle soorten gesommeerd) en aantal getelde MUS-plots in werkgebied VWGZKL 2007-2010.

Resultaten

In de jaren 2007 tot en met 2010 zijn in onze regio in totaal 27462 vogels geteld, verdeeld over 93 soorten (in heel Nederland: 163 soorten in 2010). Telden we in de eerste drie jaar iets meer dan 6000 exemplaren per jaar, in 2010 telden we bijna 9000 vogels (er waren ook meer telrondes). Het gemiddeld aantal getelde vogels per telronde stijgt van 197 (2007) naar 231 vogels per telling (2010). Uit de MUS-tellingen in onze regio blijkt de Kauw over de jaren heen de meest getelde stadsvogel te zijn, met 4729 stuks, bijna 39 stuks per telronde. De Kauw wordt gevolgd door Zilvermeeuw, Merel, Houtduif, Gierzwaluw, Koolmees, Huis-mus en Spreeuw.

Ook landelijk is de Kauw een van de meest geziene stadsbewoners. De soort is in de eerste vier jaar MUS licht toegenomen, er zijn echter grote regionale verschillen. In de eerste SOVON-Nieuws van 2012 zal te lezen zijn hoe het de Kauw en de andere soorten is vergaan in 2011. Over heel Nederland gezien zijn naast Kauw en Houtduif ook Turkse Tortel, Zwarte Kraai en Wilde Eend zeer talrijk geteld.

Bijzondere vogels die in onze regio tijdens een MUS-telling met één exemplaar de afgelopen jaren zijn genoteerd zijn de volgende: Bonte Strandloper, Boomvalk, Draaihals, Goudvink, Grauwe Vliegenvanger, Groene Specht, Lepelaar, Pauw, Roek, Snor, Sprinkhaanzanger en Ta-puit. Het dus bij een MUS-telling zeker niet alleen Kauwen tellen, ook deze leuke soorten kun je tegenkomen!

Figuur 3: Verspreiding van de Kauw in de provincies Noord- en Zuid-Holland en Utrecht in 2011. De stipgrootte is de maat voor het aantal Kauwen per postcodegebied. Bron: SOVON.

Het gemiddeld aantal getelde vogels per telronde stijgt van 197 (2007) naar 231 vogels per telling (2010). Ik heb hier niet direct een verklaring voor. Misschien waren de telomstandigheden in het voorjaar van 2010 net iets gunstiger dan in de andere jaren. Of misschien worden de waarnemers in de loop der jaren wat handiger in het waarnemen?

Van de Merel zijn 2599 exemplaren geteld (2007–2010) en staat daarmee op de derde plaats. Foto: archief Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland

Zelf meedoen?

Als u interesse heeft om vanaf 2012 mee te doen, kunt u meer informatie vinden op de website van SOVON. Hier kunt u ook een postcodegebied in uw buurt uitzoeken: <http://www.sovon.nl/default.asp?id=367>. Via 'aanmelding' kunt u zien welk postcodegebieden vrij zijn en zich aanmelden. MUS is een leuke telling om als beginnende vogelaar aan mee te doen, want echt moeilijk is het niet! In onze regio kunnen nog vele tellers aan de slag. Laten we niet achterblijven bij sommige steden en dorpen, zoals Groningen, Almere, Zoetermeer en Bunschoten, die vrijwel vlakdekkend 'geMUST' worden. Ook in Den Haag is MUS gepromoot, waardoor er in 2011 45 postcodegebieden zijn geteld. MUS is een telling waarmee eenvoudig de verspreiding en aantalsontwikkeling van de stadsvogels gevolgd kunnen worden. Doe mee!

Dank aan alle mensen in onze regio die één of meer jaren MUS-tellingen hebben gedaan en ingevoerd.

Literatuur

- MUS blijft groeien, SOVON-Nieuws, jaargang 23 (2010) nr.4
- Vier jaar MUS op rij, SOVON-Nieuws, jaargang 24 (2011) nr.1
- CBS, cijfers inwoneraantallen en oppervlaktes